

**Kde se dobře vaří,
tam se dobře daří**

Mgr. Martina Voznicová, KHS Jihomoravský kraj (LF MU)

Výzkum byl realizován jako diplomová práce pod vedením PhDr. Mgr. Leony Mužíkové, Ph.D.

Úvod

- výživa - značný vliv na lidské zdraví
- v posledních desetiletích změna a přechod od „jídla pohody“ k tzv. „pohodlnému jídlu“
- výběr a konzumace potravin a pokrmů - vliv různých faktorů - znalosti a dovednosti v oblasti přípravy pokrmů
- formování „nutriční osobnosti“ - vliv rodiny, základní školy

Vzdělávání v oblasti přípravy pokrmů v ČR

- 1. stupeň ZŠ - vzdělávací oblast Člověk a svět práce - TO Příprava pokrmů - povinné
- 2. stupeň ZŠ - vzdělávací oblast Člověk a svět práce - TO Příprava pokrmů - nepovinné
- nedostatek kvalitně zpracovaných učebnic či jiných výukových materiálů - v současnosti žádná učebnice schválená MŠMT (seznam učebnic se schvalovací doložkou)

Vzdělávání v oblasti přípravy pokrmů v evropských zemích

- výuka PP zahrnuta do širší TO, např. *Domáci ekonomika*, *Technologie* nebo *Výchova ke zdraví* - rozdílné napříč vzdělávacími systémy, ve všech fázích vzdělávání i v různých typech škol
- **Anglie** - praktická výuka PP a vzdělávání v oblasti výživy je od září 2014 povinné od počátku do konce základního vzdělávání
 - žáci se mají naučit, jak připravovat pokrmy a jak v praxi využít principy výživy a zdravého stravování

Znalost přípravy pokrmů ve vztahu ke zdraví

Příprava pokrmů na školách

- nejvýznamnější zdroje informací - domov (matka) a výuka PP na ZŠ - získávání návyků, znalostí a dovedností spojených s PP relativně v brzkém věku
- současnost - pokles kuchařských znalostí a dovedností u dětí - nekvalitní strava a nárůst obezity
 - snižující se předávání zkušeností od členů rodiny dětem - výuka PP ve školách stále důležitější
- změna výživového chování dětí a adolescentů - kombinace praktické výuky PP, teoretické výuky o výživě + hodiny ochutnávek různých potravin a pokrmů

Příprava pokrmů v domácnostech a společné stravování s rodinou

- postoje, preference a hodnoty týkající se stravovacího chování a preference určitých potravin v rodině - stravovací návyky se utváří již v dětství
- vyšší počet vytížených pracujících žen, změna struktury rodin, nedostatek času - snížení mezigeneračního přenosu základních kuchařských dovedností v rodině - vyšší poptávka a spotřeba předpřipravených, hotových, rychlých pokrmů → snížení domácí přípravy pokrmů → snížení základních kuchařských dovedností nejen u dětí
- *příprava domácích pokrmů* - ↑ příjem ovoce, zeleniny, vlákniny, kyseliny listové, vitamínu A a ↓ příjem tuků
- *společné stravování s rodinou* - ↑ příjem ovoce, zeleniny, celozrnných výrobků, na vápník bohatých potravin a ↓ příjem nasycených tuků a slazených sycených nápojů

Praktická část

Cíle práce

Prvním dílčím cílem bylo zmapovat situaci na státních základních školách v Brně - město a Brně - venkov se zaměřením na 2. stupeň a zjistit:

- na kolika školách z daného souboru je vyučován tematický okruh PP a na kolika školách vyučován není
- z jakého důvodu není na některých školách tematický okruh PP zařazen v ŠVP
- jakým způsobem je tematický okruh PP na školách realizován.

Praktická část

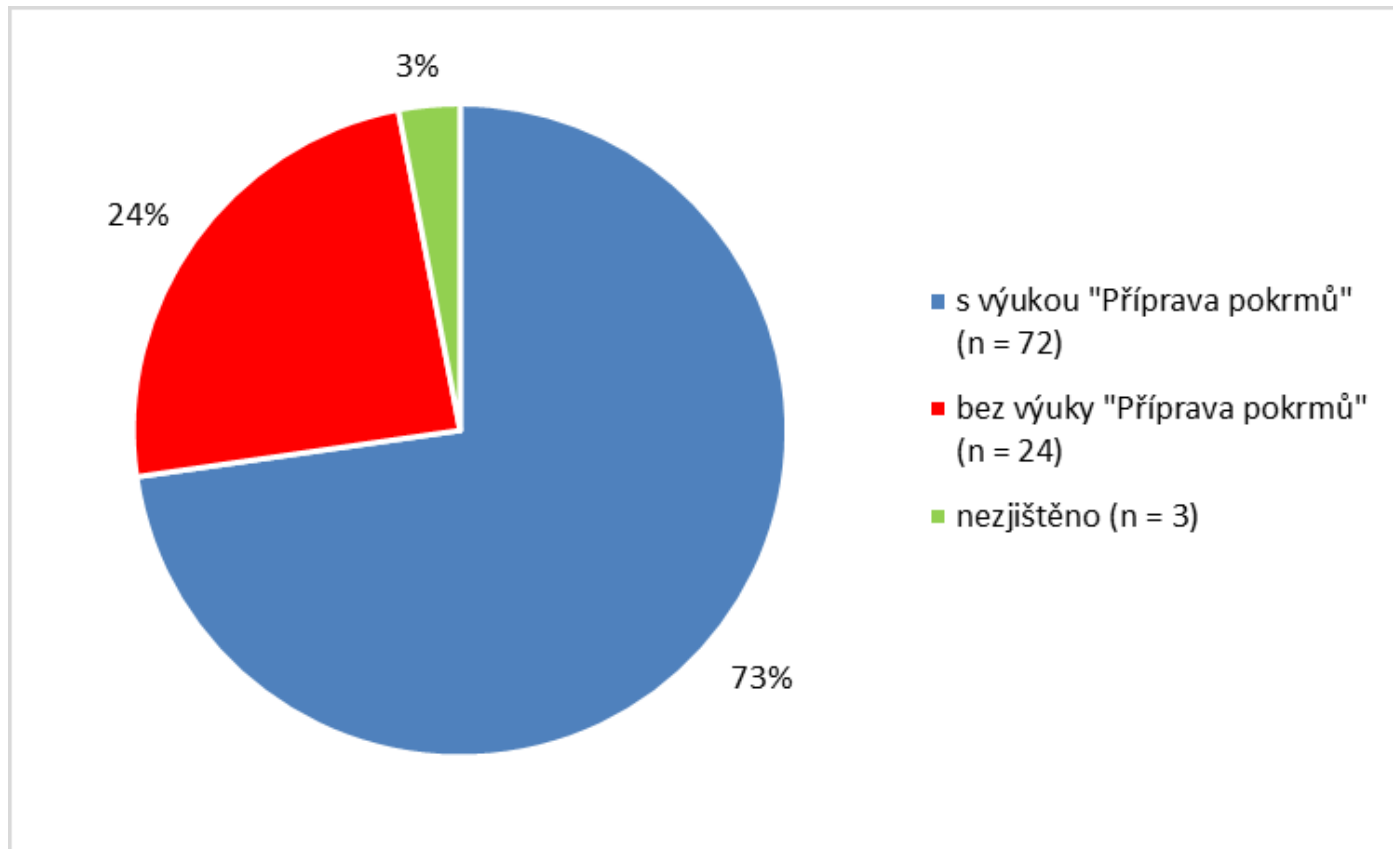
Druhým dílčím cílem bylo zjistit:

- nejčastější zdroj informací, ze kterého ženy nabyly znalosti a dovednosti v oblasti PP, a který je nejvíce v této oblasti ovlivnil
- zda měly ženy na ZŠ výuku předmětu „Příprava pokrmů“ (tzv. vaření) a jakým způsobem je to ovlivnilo
- zda výuka předmětu „Přípravy pokrmů“ (tzv. vaření) na ZŠ souvisí s tím, jak často ženy vaří v domácnosti a jak často používají polotovary
- zda a jakým způsobem děti či partner ovlivňují přístup žen k přípravě pokrmů
- zda je souvislost mezi frekvencí přípravy pokrmů v domácnosti a tím, zda žena má dítě/děti a partnera/manžela.

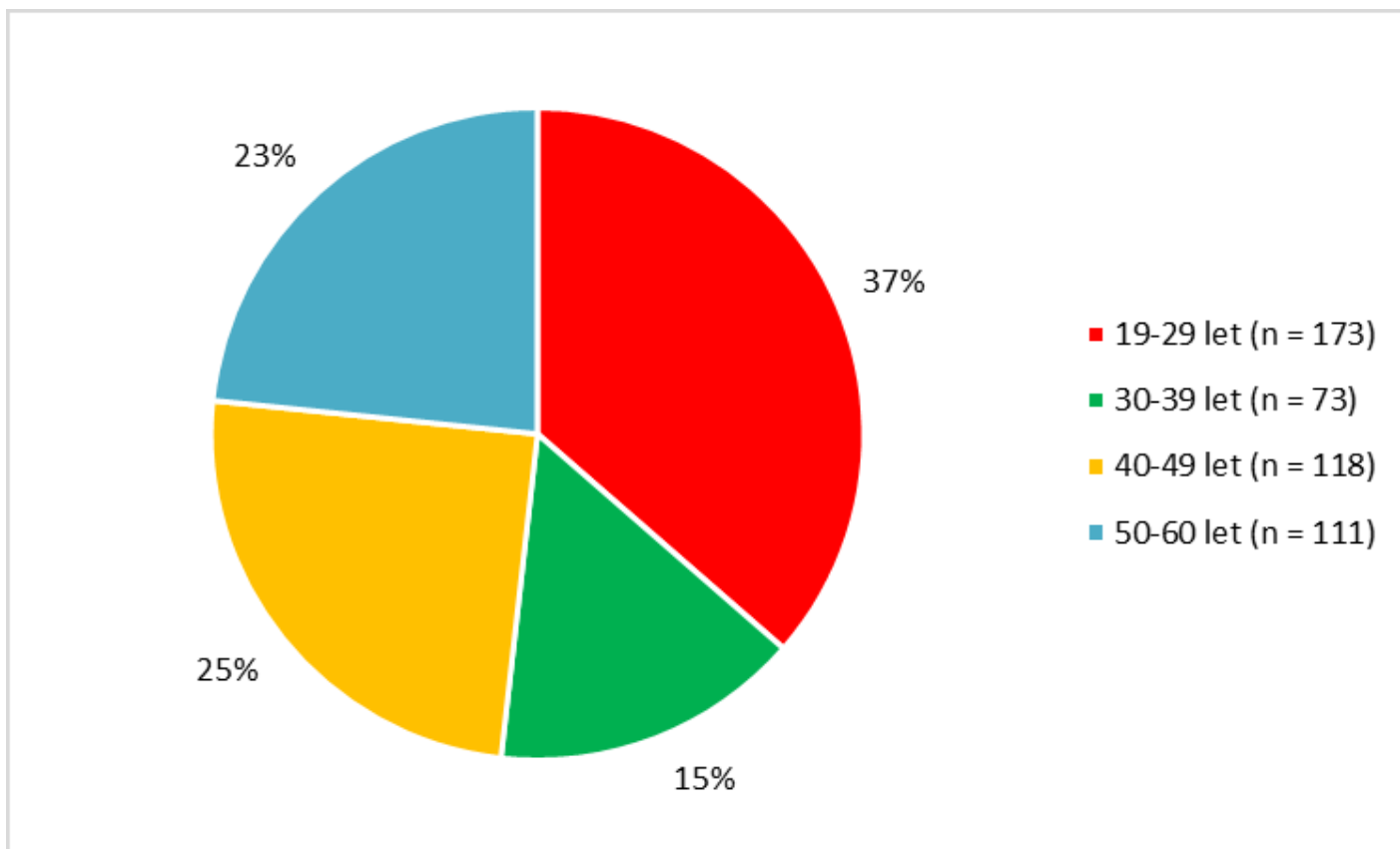
Praktická část

- Soubor č. 1 - 99 státních ZŠ v Brně
 - výuka tematického okruhu Příprava pokrmů na 2. stupni
 - forma řízeného rozhovoru
 - dotazník č. 1 - 50 škol
- Soubor č. 2 - 475 žen ve věku 19 - 60 let
 - vztah a přístup žen k přípravě pokrmů
 - dotazník č. 2 - tištěná forma

Rozložení souboru škol podle výuky tematického okruhu Příprava pokrmů

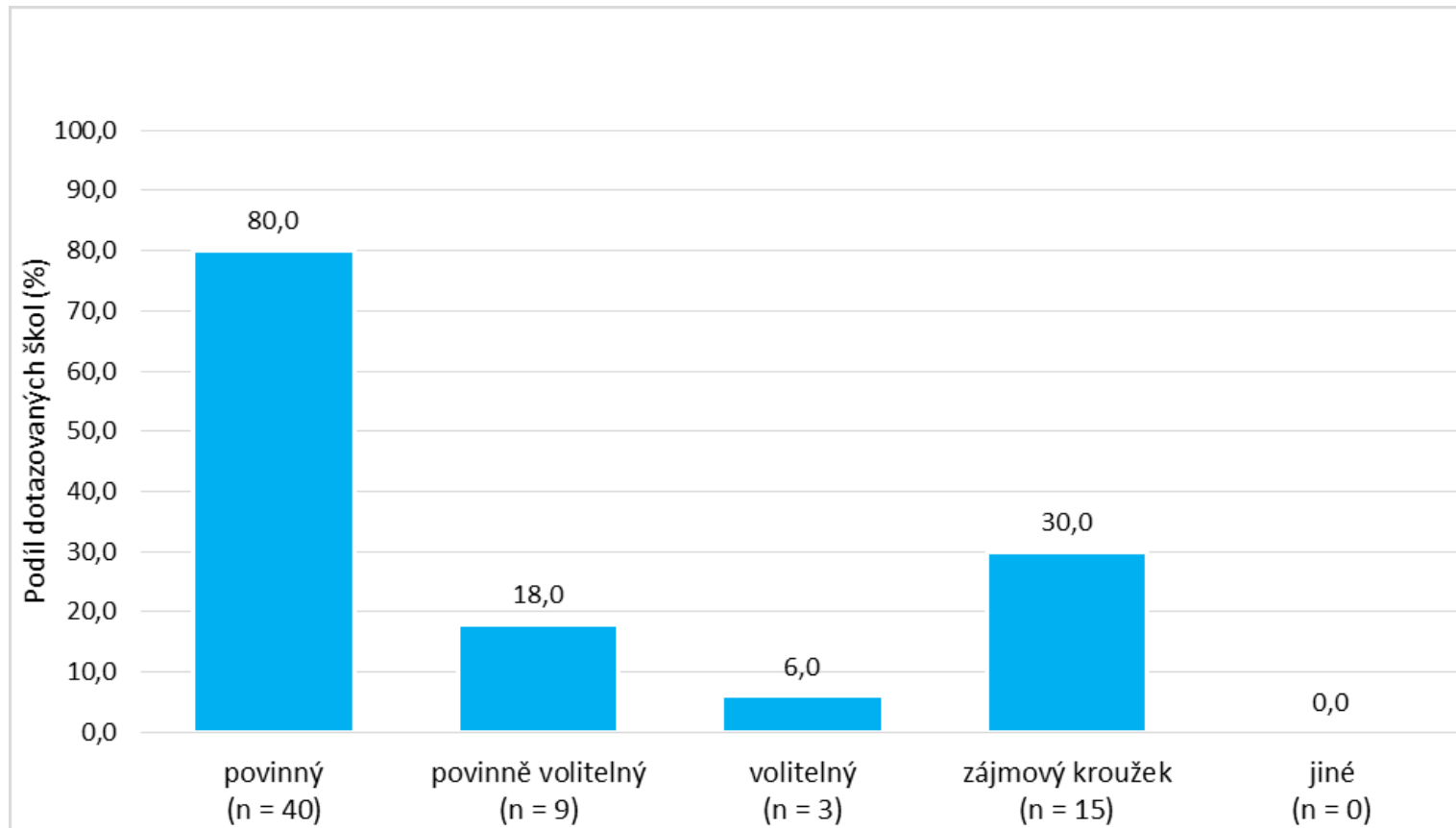

Rozložení souboru žen podle věku

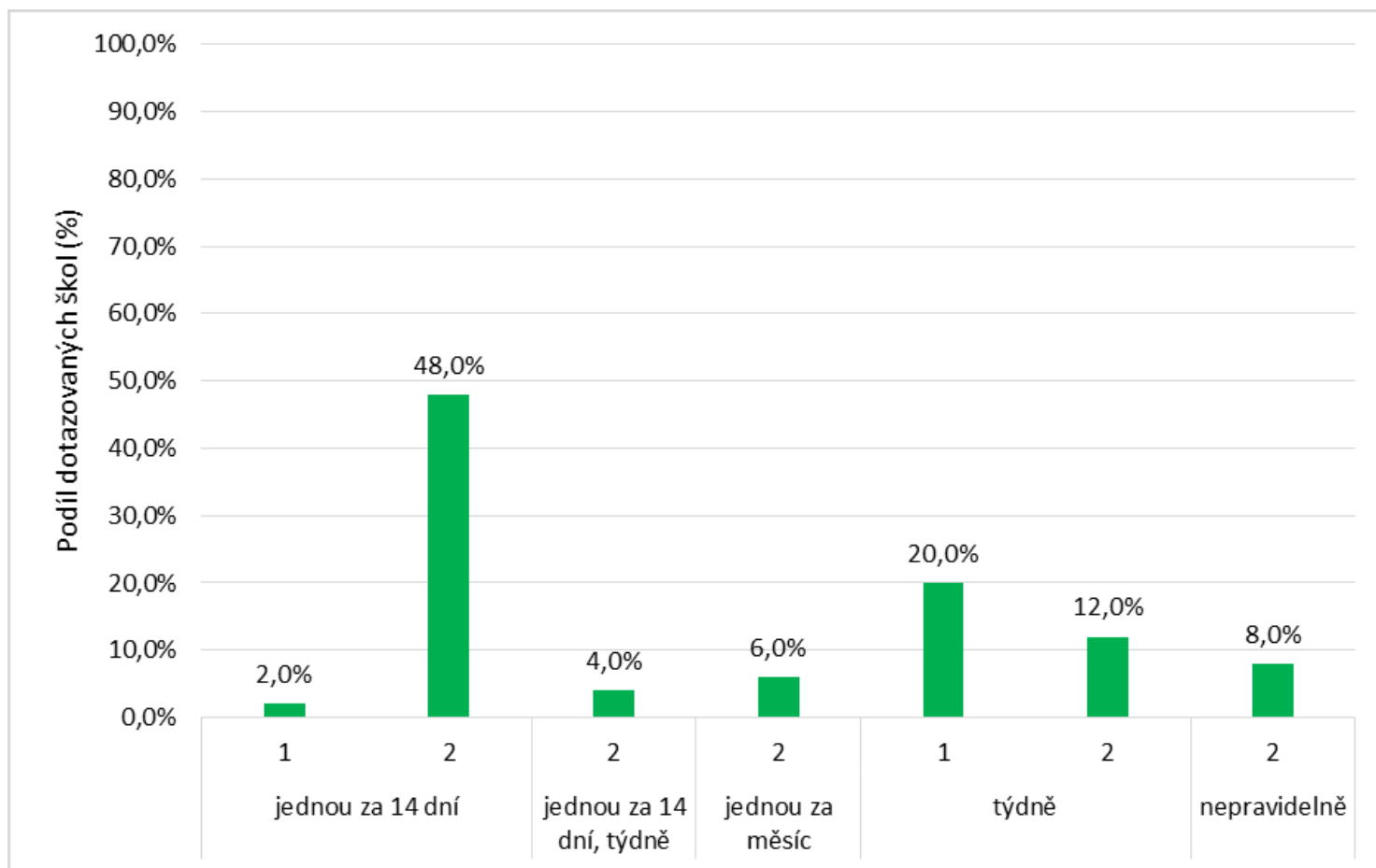

Výsledky - 50 ZŠ

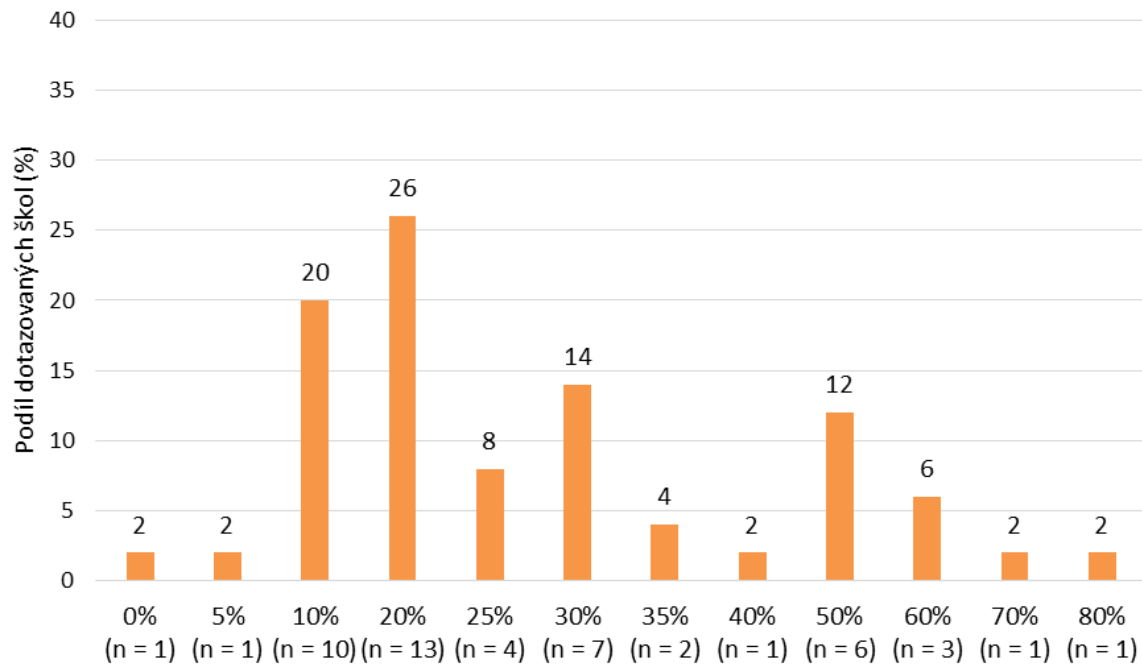
Druh předmětu, v rámci kterého je tematický okruh Příprava pokrmů vyučován

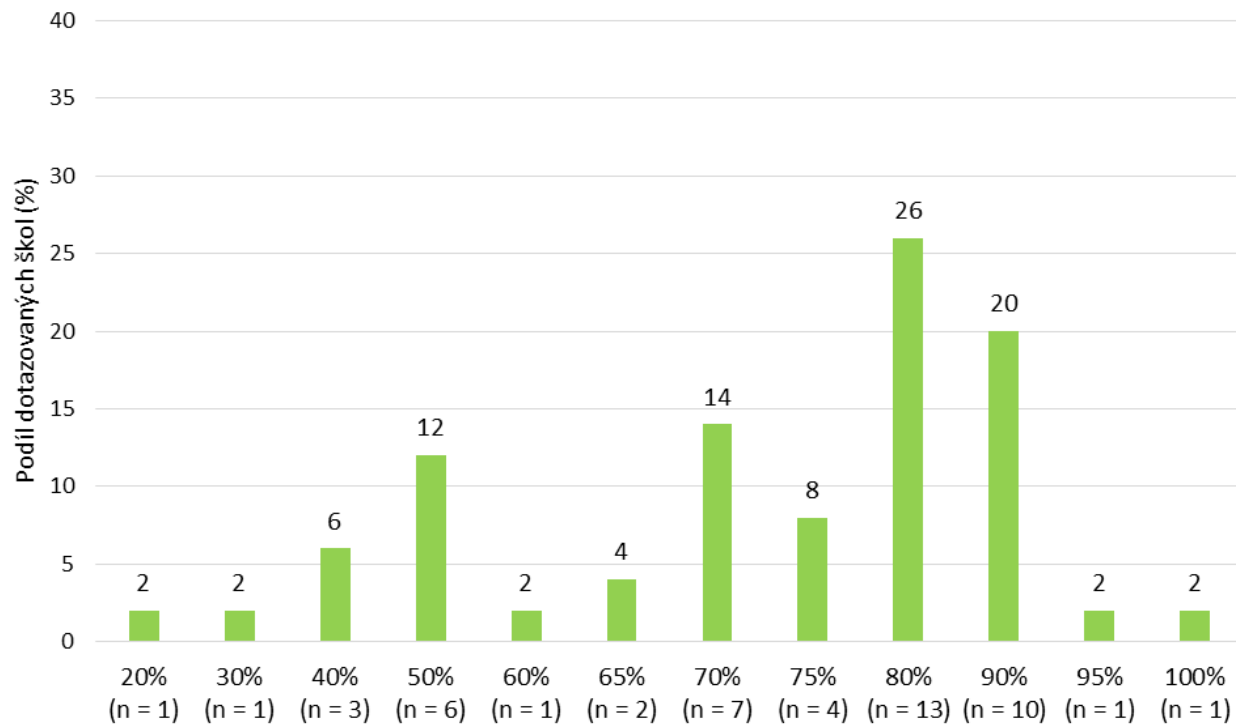
Rozsah výuky tematického okruhu Příprava pokrmů

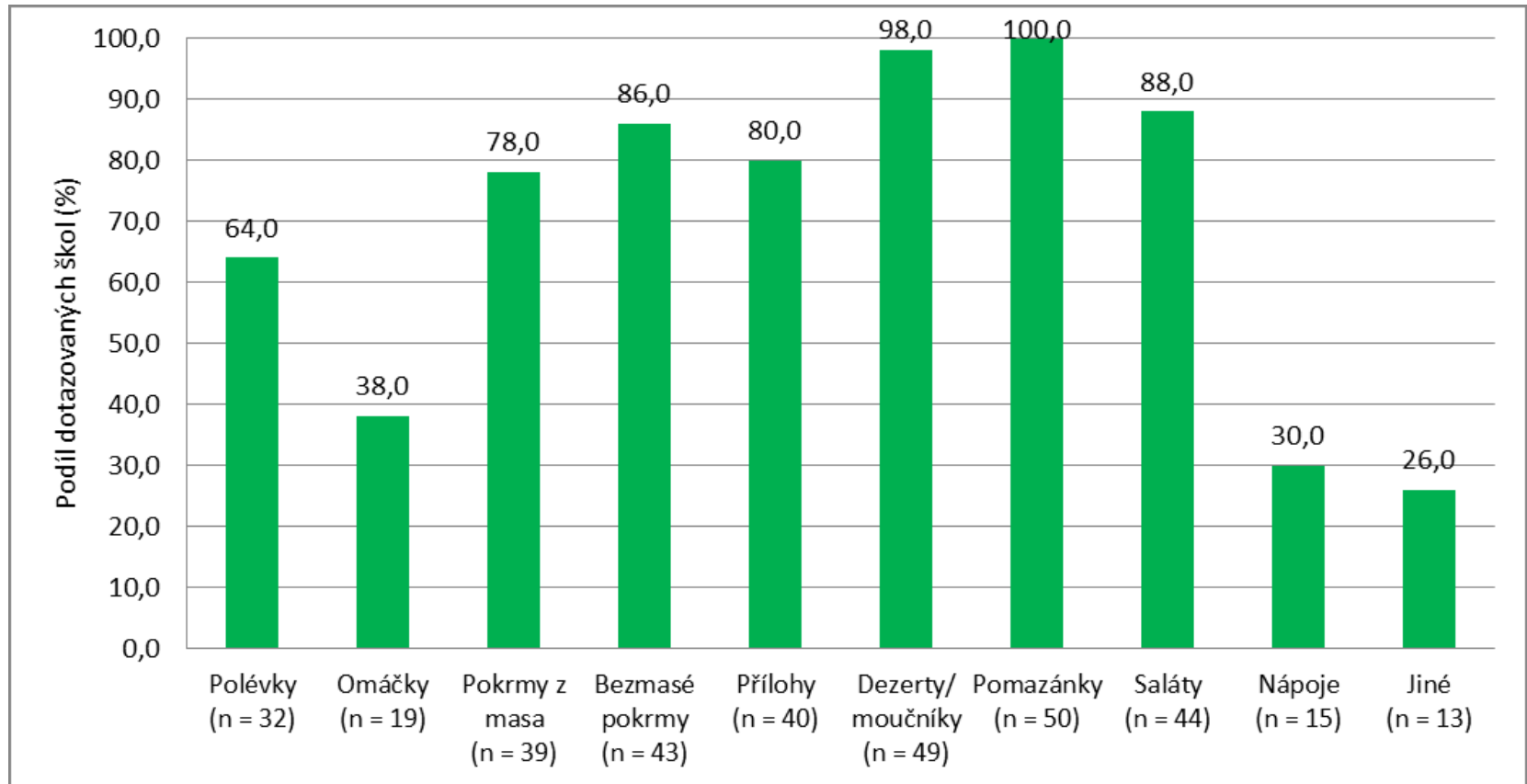
Podíl teoretické části na výuce „Přípravy pokrmů“

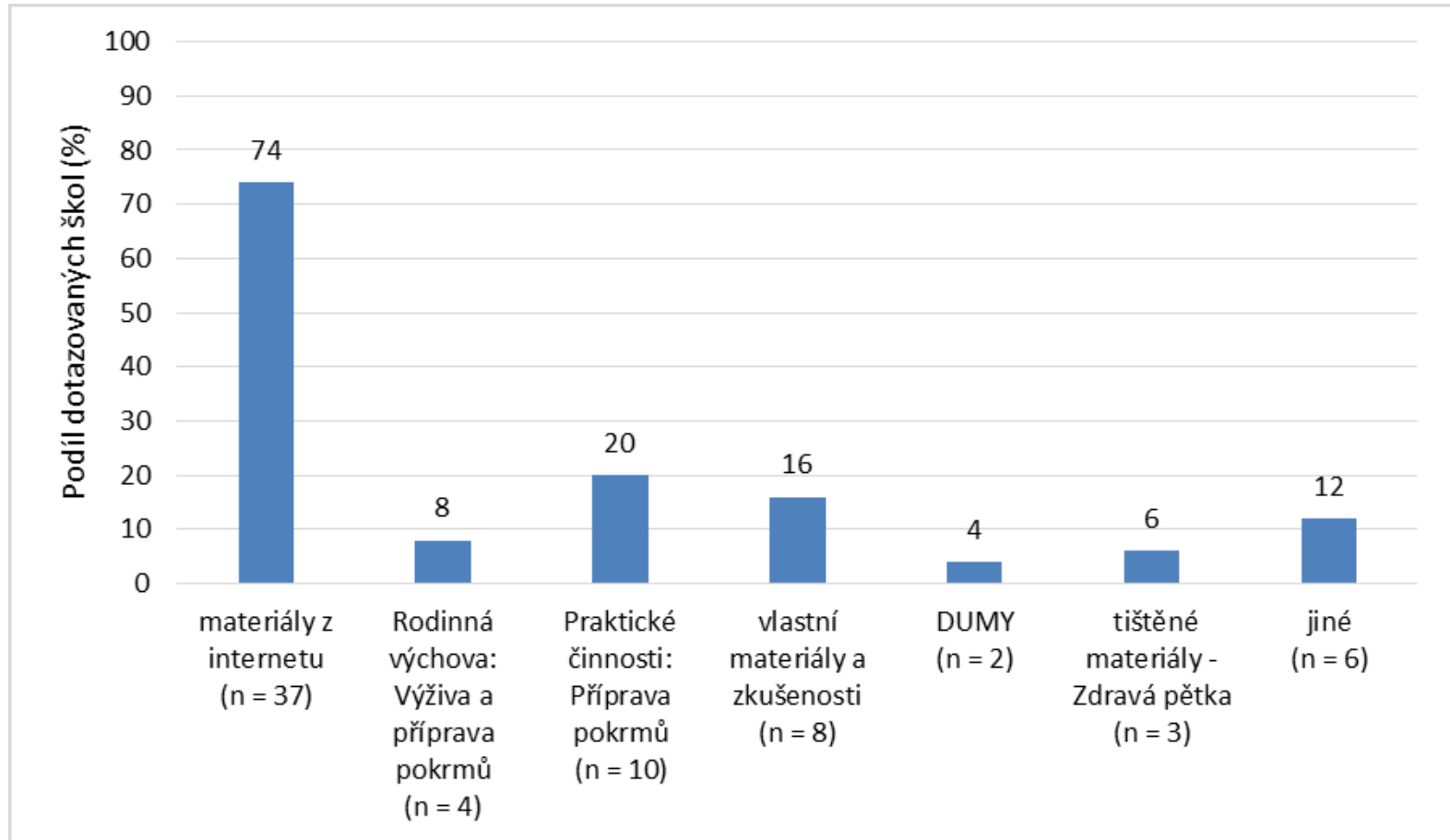
Podíl praktické části na výuce „Přípravy pokrmů“

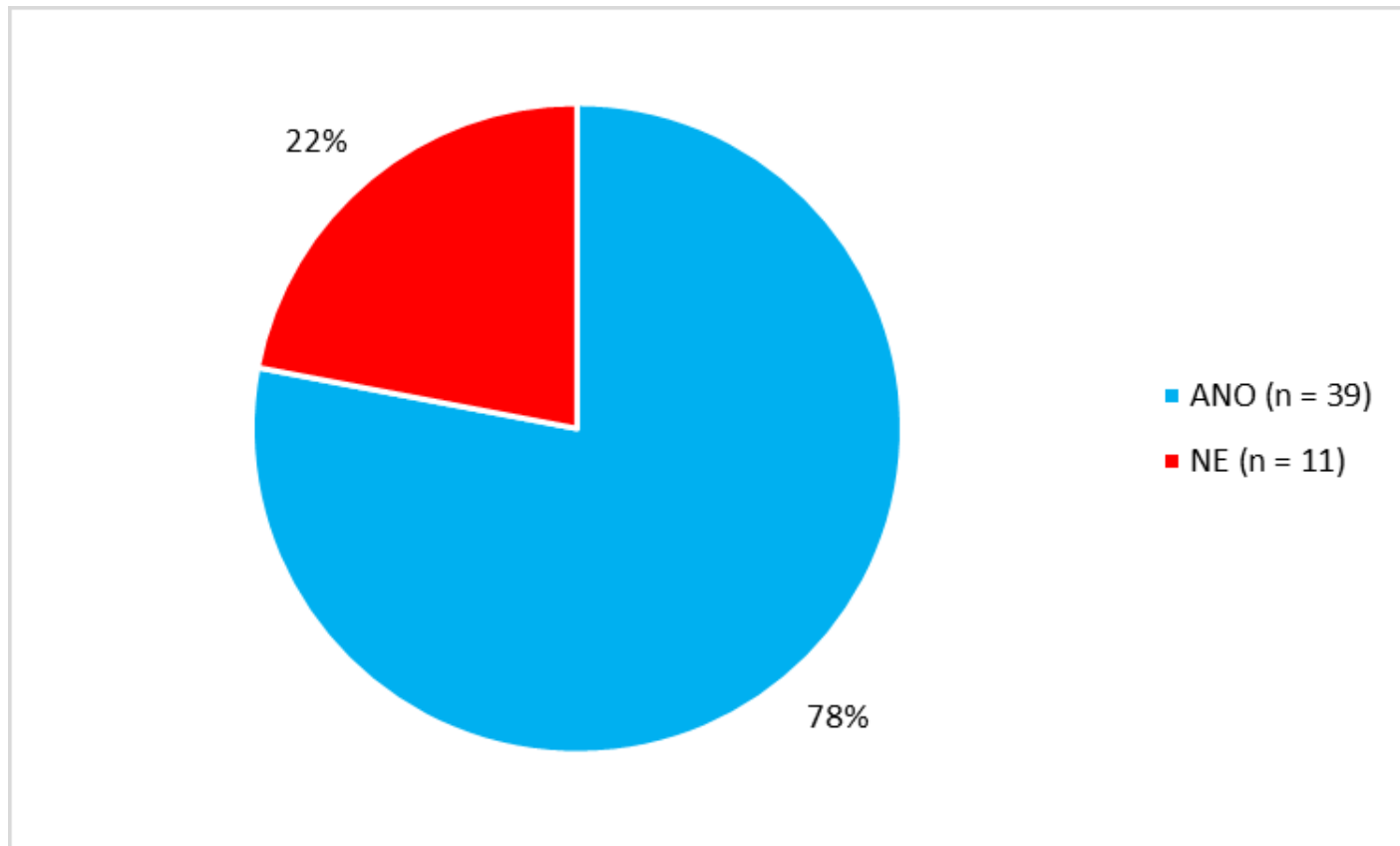
Druhy připravovaných pokrmů

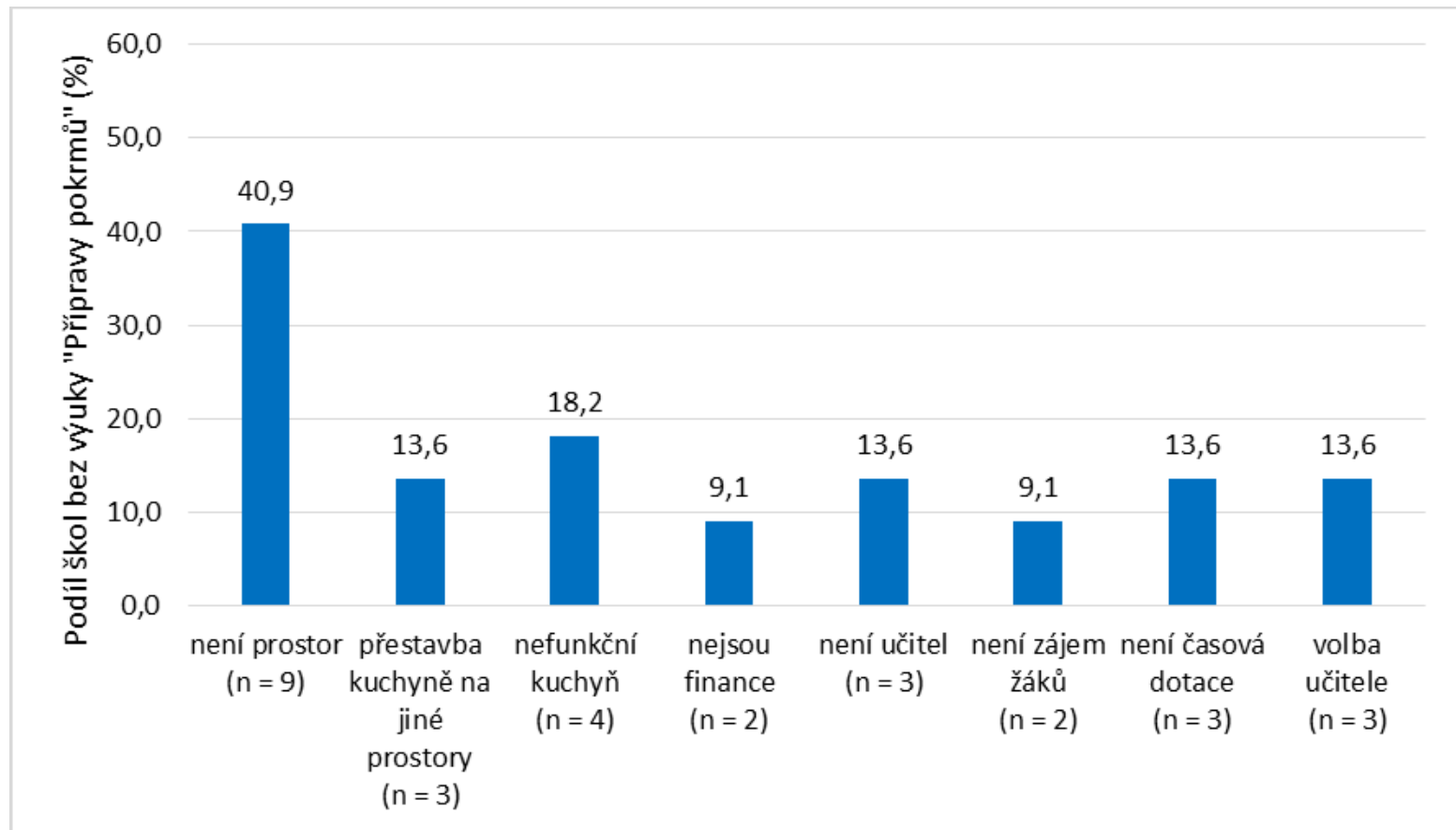
Učebnice, metodické materiály

Požadavek na novou metodickou oporu pro výuku

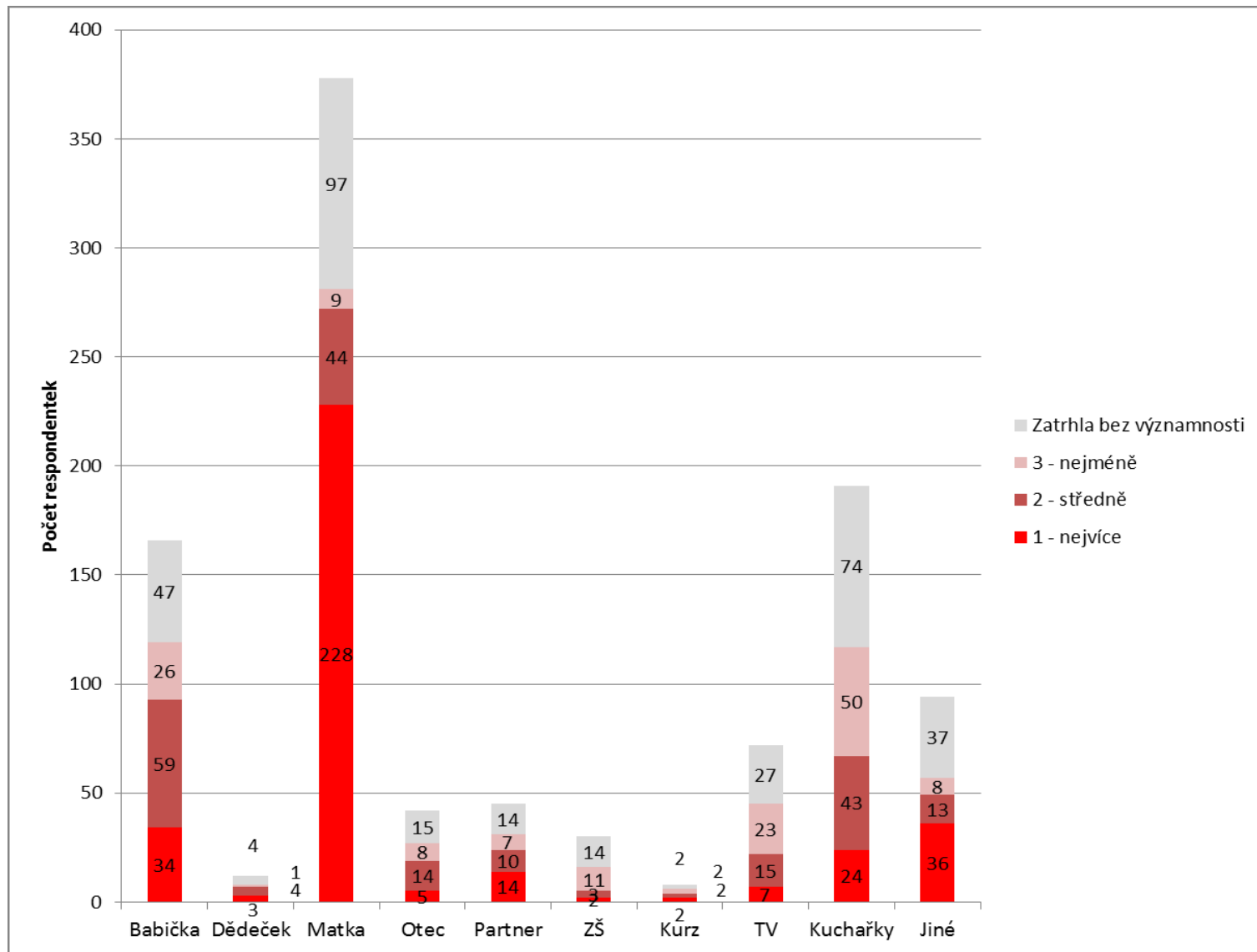

Důvody škol, proč není vyučován tematický okruh Příprava pokrmů (22 ZŠ)

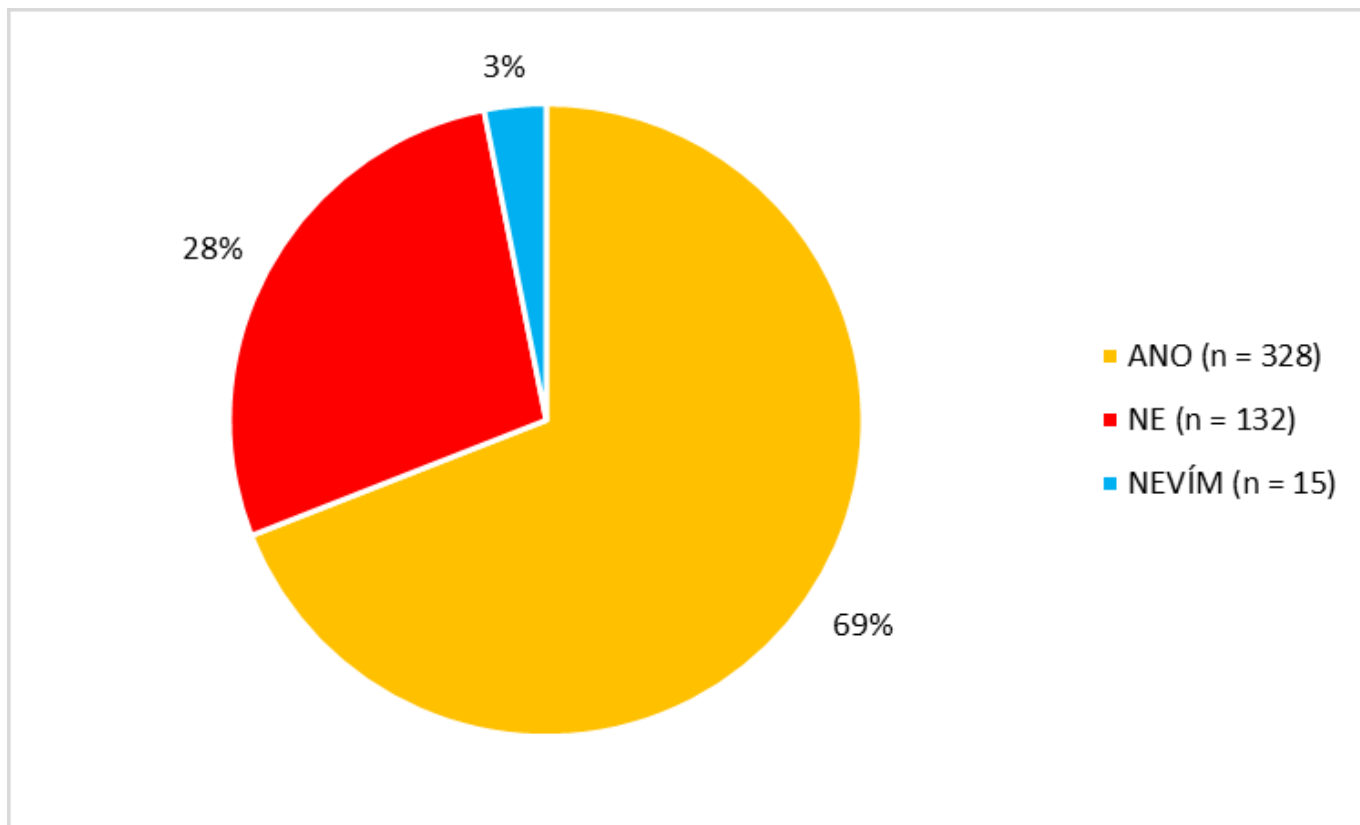

Výsledky - 475 žen

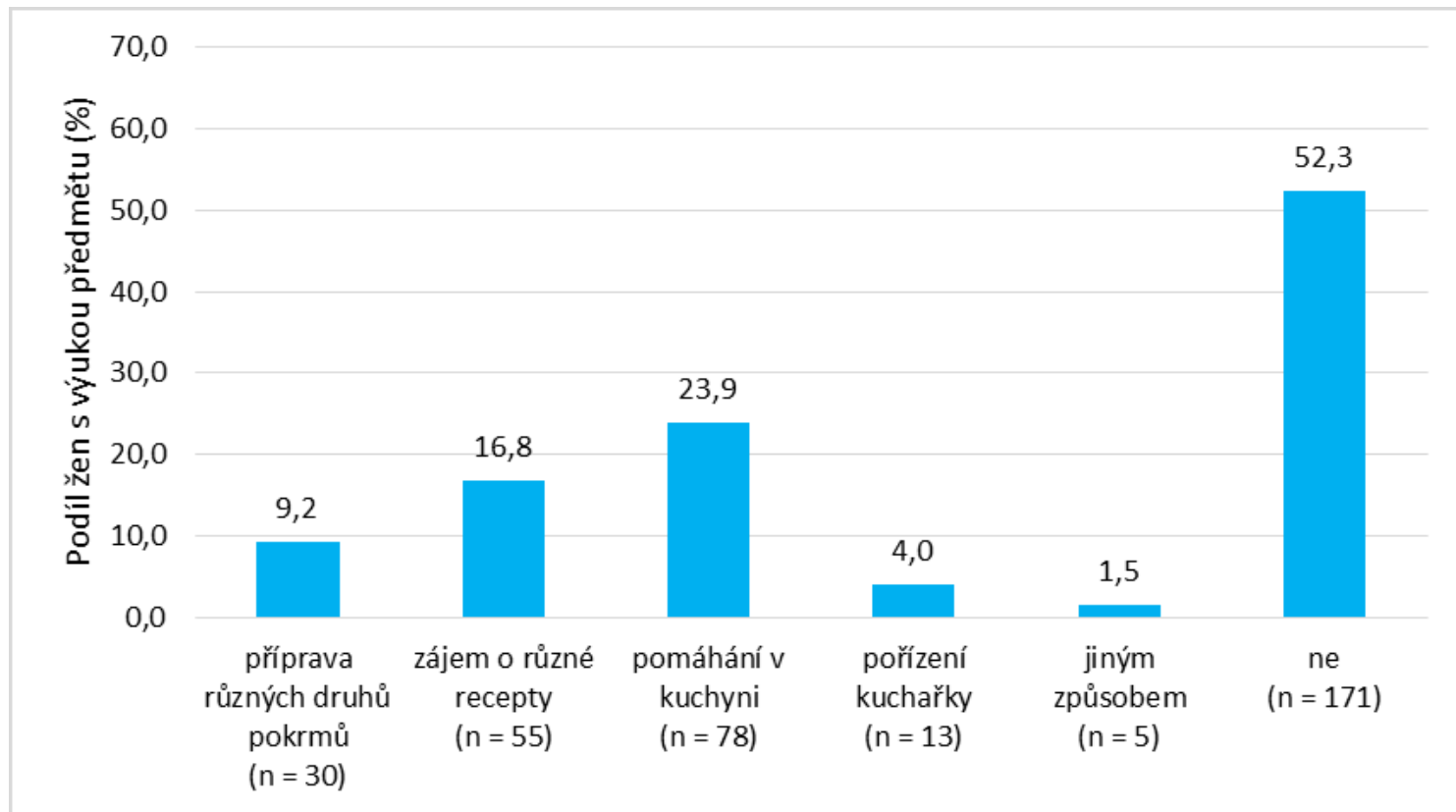
Zdroje, ze kterých ženy nabyly znalosti a dovednosti v oblasti přípravy pokrmů

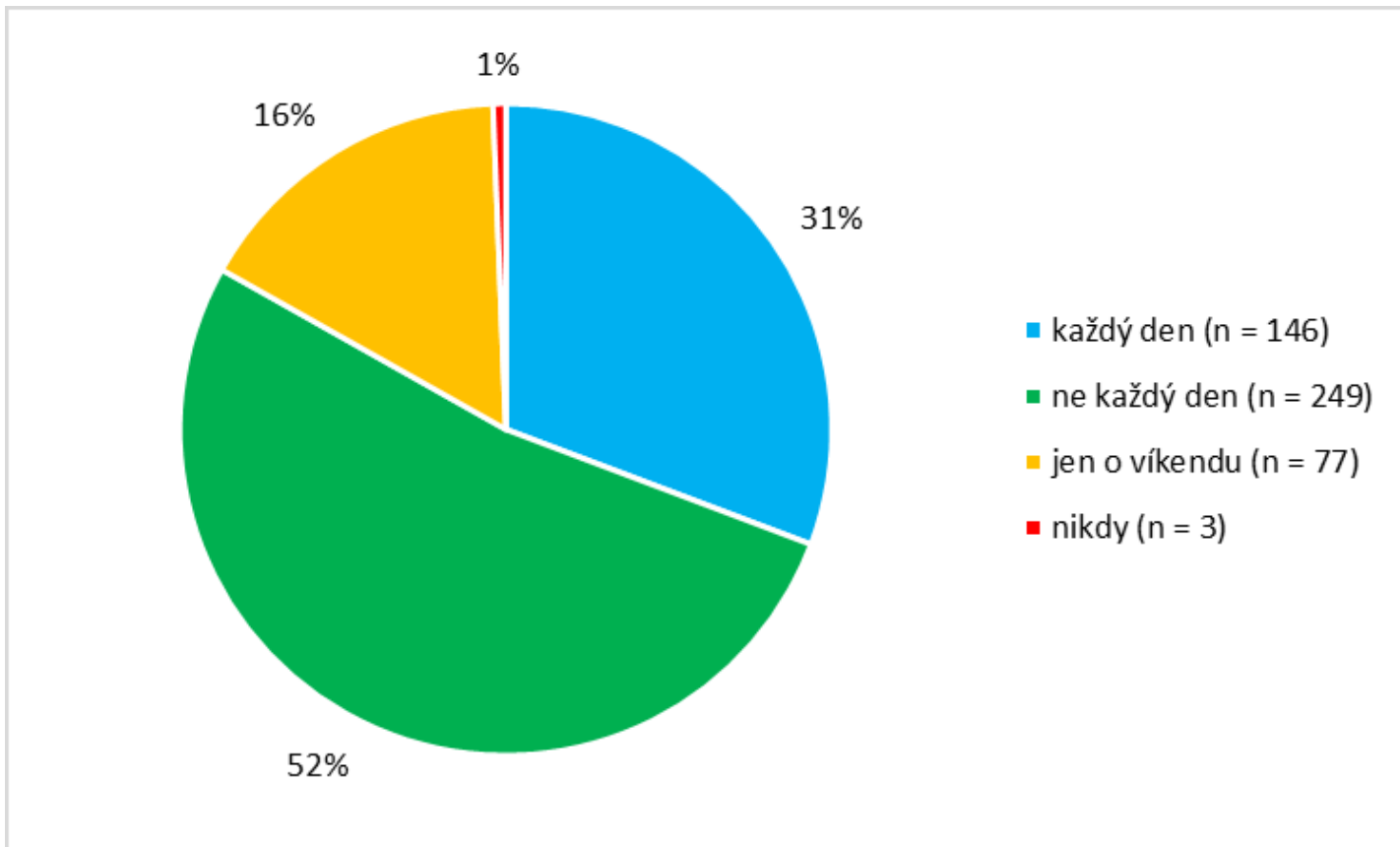
Rozložení souboru žen podle výuky předmětu „Příprava pokrmů“ na ZŠ

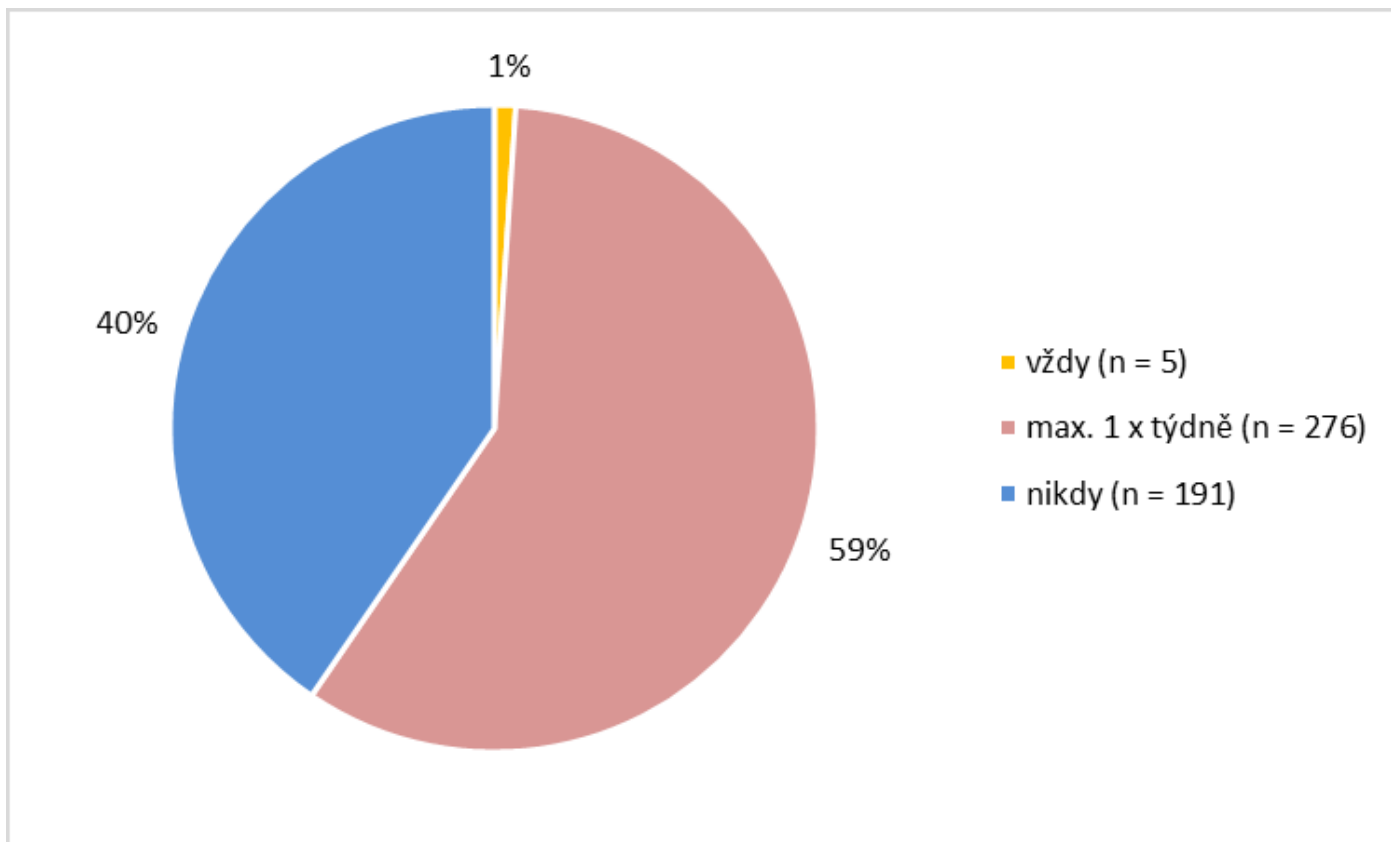
Způsoby ovlivnění žen výukou „přípravy pokrmů“ na základní škole

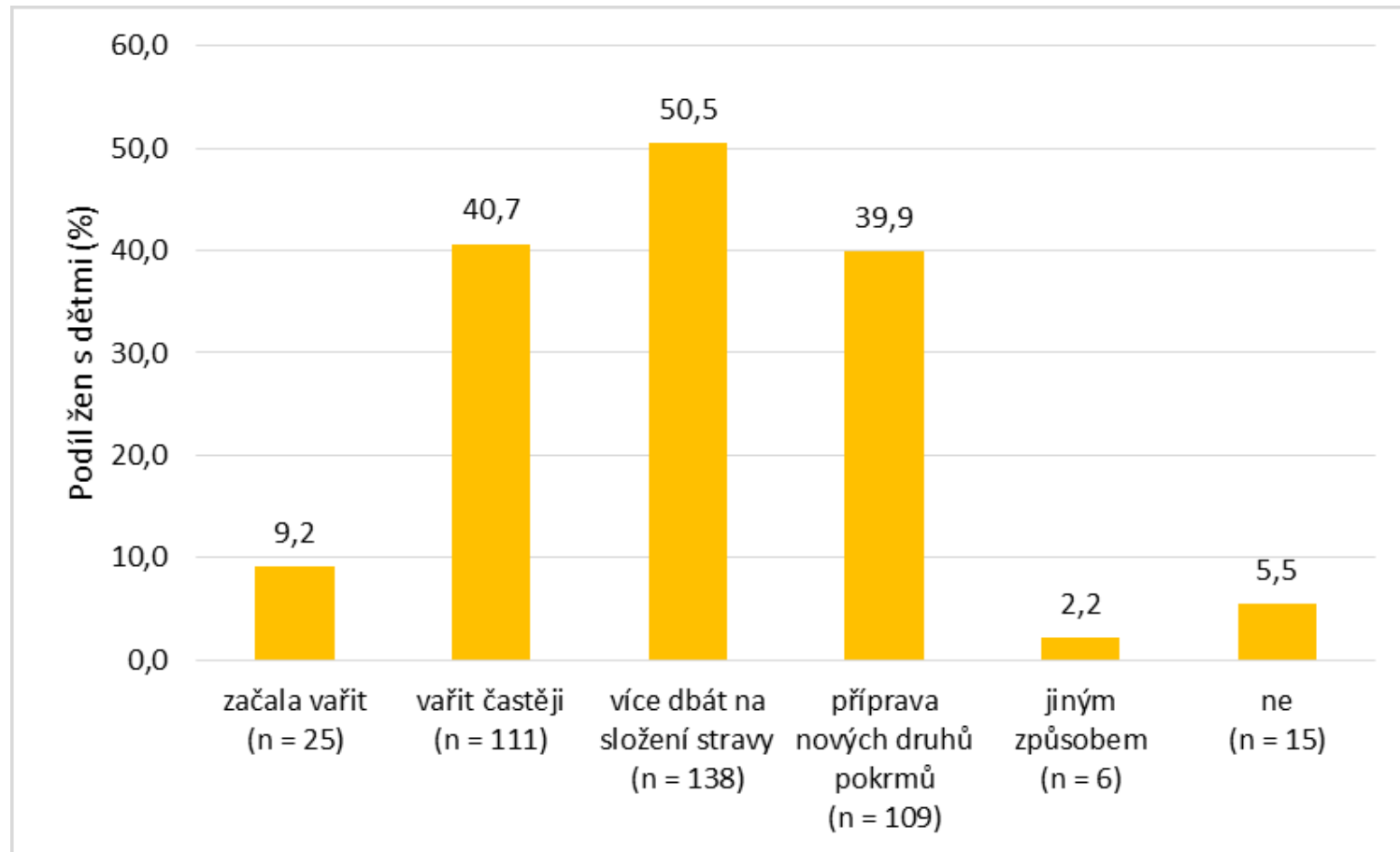
Frekvence „vaření“ žen v domácnosti

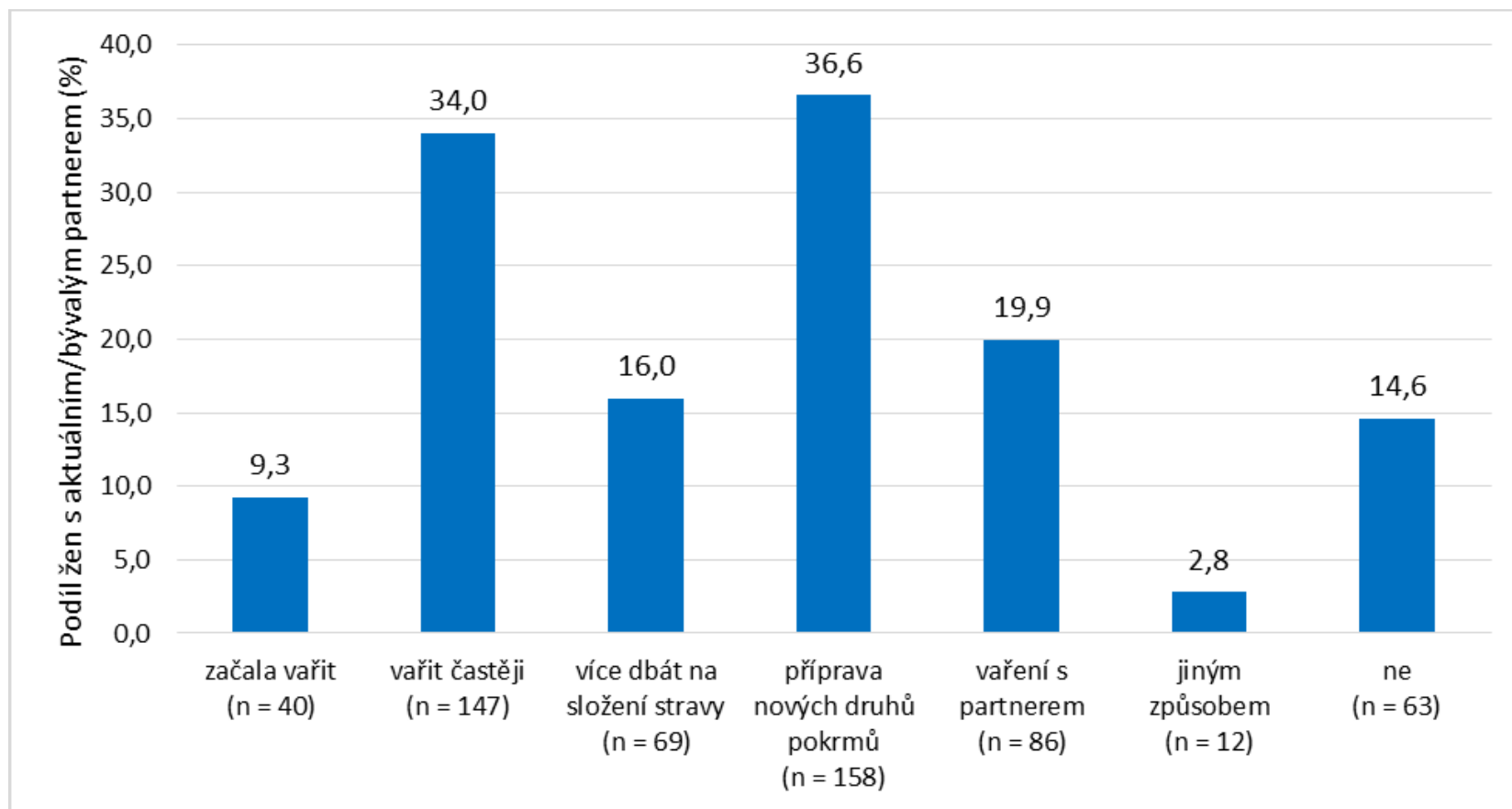
Frekvence používání polotovarů v kuchyni

Způsoby ovlivnění žen dětmi v oblasti přípravy pokrmů

Způsoby ovlivnění žen partnerem/manželem v oblasti přípravy pokrmů

Výsledky hypotéz

- **Potvrdilo se**, že je souvislost mezi frekvencí přípravy pokrmů v domácnosti a tím, zda žena má dítě/děti → **ženy s dětmi vařily statisticky významně častěji než ženy bez dětí (0,002)**.
- **Nepotvrdilo se**, že je souvislost mezi frekvencí přípravy pokrmů v domácnosti a tím, zda žena má partnera/manžela → výsledek je však blízký statistické významnosti (0,071) → což naznačuje, že ženy, které mají partnera/manžela připravují jídlo v domácím prostředí častěji.
- **Nepotvrdilo se**, že by výuka předmětu Příprava pokrmů (tzv. vaření) na ZŠ souvisela s tím, jak často ženy vaří v domácnosti a jak často používají polotovary → výuka „přípravy pokrmů“ na základních školách neměla významný vliv na ženy do budoucna.

Shrnutí

Učebnice, metodické materiály

- patrný nedostatek kvalitně zpracovaných učebnic či jiných výukových materiálů pro výuku „přípravy pokrmů“
- učebnice Praktické činnosti: Příprava pokrmů pro 6. - 9. ročník základních škol (20 %), stará 20 let, aktuálnost učiva ???
- nové, aktuální materiály pro výuku by uvítalo 78 % vyučujících → převážná část vyučujících využívá internet jako zdroj pro výuku → *užitečné vytvoření nových materiálů na internetu*

Zkreslení výsledků šetření

- výuka tematického okruhu Příprava pokrmů – více vyučujících
- data z jedné školy získávána rozhovorem s jedním vyučujícím
- na velkou část otázek by mohl daný vyučující mít jiný názor a odpovědět jinak
- realizace výuky - každý vyučující má jiný způsob výuky → časové rozvržení + náplň hodiny

Závěr

- výživa z velké části ovlivňuje lidské zdraví a příprava pokrmů je jedním z kroků, které ji významně ovlivňují
- základní znalosti a dovednosti v oblasti přípravy pokrmů by měly být součástí obecného vzdělání většiny lidí
- lidé by měli mít povědomí o tom, jaké potraviny vybírat, jak s nimi zacházet, jak je připravovat, aby byly pokrmy chutné, zdravotně nezávadné a měly vysokou nutriční hodnotu

Výuka tematického okruhu Příprava pokrmů na základních školách má své opodstatnění:

- důležitá součást dětského osobního rozvoje
- rozvoj kuchařských dovedností, znalostí o výživě → správnější výběr potravin a pokrmů a jejich přípravu
- gastronomická pravidla, vhodné chování u stolu, ale také zábava → fantazie a tvořivost
- dle výsledků této práce výuka „přípravy pokrmů“ na ZŠ nemá důležitý vliv na znalosti a dovednosti dětí v této oblasti, ALE dnešní doba je jiná → děti již nezískávají základní kuchařské znalosti a dovednosti v rodině, a proto může *výuka přípravy pokrmů ve školách nabývat na významu*

- stále velká role *rodiny*
- společná jídla s rodinou, stravovací návyky a chování členů rodiny, zapojení dítěte do aktivit spojených s přípravou pokrmů → vliv na život dítěte a formování jeho osobnosti

Doporučení

- vytvoření nových kvalitních metodických materiálů pro vyučující, přístupných také na internetu
- doplňující vzdělávání vyučujících
- propojení výuky výživy s přípravou pokrmů
- kvalitnější zpracování školských dokumentů v oblasti přípravy pokrmů (očekávané výstupy, standardy → ilustrativní úlohy)
- kulinářské workshopy na školách
- pro výuku volit vyučující se zájmem o výuku „přípravy pokrmů“
- zavedení tematického okruhu Příprava pokrmů jako povinnou součástí výuky i na 2. stupni ZŠ

Děkuji za pozornost

